

Fagområdene med progresjonsplan

Innhold

Forord	1
Kommunikasjon, språk og tekst	2
Kropp, bevegelse og helse	4
Kunst, kultur og kreativitet	8
Natur, miljø og teknologi	11
Etikk, religion og filosofi	13
Nærmiljø og samfunn	15
Antall, rom og form	18

Forord

Vi har laget en oversikt over hvordan vi formelt og uformelt jobber med rammeplanens 7 fagområder i barnehagen. Vi har også laget en progresjonsplan for hvilken utvikling en kan forvente.

Progresjonsplanen er delt inn i aldergrupper fra 1-5 år, men det er ikke slik at dette er et skjema en kan følge slavisk. Dette er en rettleiding og et hjelpemiddel for oss som barnehage for å bli bevisst på hvilke områder vi skal jobbe med.

Kommunikasjon, språk og tekst

Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna:

- uttrykker sine følelser, tanker, meninger og erfaringer på ulike måter
- bruker sitt språk til å skape relasjoner, delta i lek og som redskap til å løse konflikter
- videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd
- leker, improviserer og eksperimenterer med rim, rytme, lyder og ord
- møter et mangfold av eventyr, fortellinger, sagn og uttrykksformer
- opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale
- utforsker og gjør seg erfaringer med ulike skriftspråkuttrykk, som lekeskrift, tegning og bokstaver gjennom lese- og skriveaktiviteter

(Hentet fra rammeplan)

0-3 år

På 0-3 års avdelingen stimulerer vi barnas språkutvikling gjennom sang, lære turtaking og sette ord på det vi holder på med. Vi gir mening til barnas opplevelser, prøver å forstå det barna vil formidle og setter ord på det (gjensidig kommunikasjon). De barnehageansatte setter ord på ulike følelser slik at også barna lærer seg å uttrykke sine emosjoner. Det brukes pekebøker og barna skal få muligheten til å oppleve glede ved det å bli lest for. Barnehagen bruker rim og regler, enkle eventyr/fortellinger og dramatisering. Barnehageansatte oppfordrer de yngste til å bable og bruke stemmen.

Barna skal få erfaring med tall og bokstaver. Vi teller sammen med barna, f. eks. «hvor mange barn er vi?», «hvor mange skiver som ble spist?» osv. Én vil aktivt gå inn og utvide barnas ordforråd ved å bl.a. å bruke alle hverdagssituasjoner som eksempelvis påkledning, måltid, bleieskift osv. («Ta på sokken», «ta opp glidelåsen», «hva har du på skiva?»).

Barnehageansatte gjennomfører faste lesestunder hver uke der de eldste ungene får tilpasset bøker for å videreutvikle språk og språkforståelse.

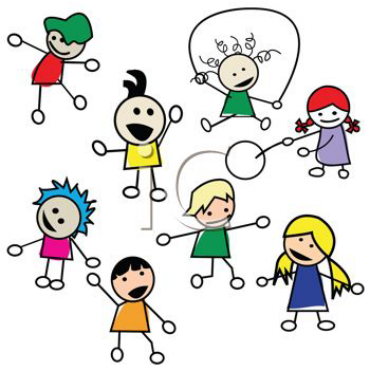
1 åringer	2 åringer	3 åringer
<p>Bruke peking kommunikatvt.</p> <p>Forstå en del vanlige hverdagsord.</p> <p>Barna skal kunne nevne enkeltstavelser/personer med egne ord.</p>	<p>I 2-års alderen skal barna kunne peke ut dagligdagse gjenstander og følge enkle instruksjer. Eks. «legg bamsen i senga».</p> <p>De skal kunne holde oppmerksomheten i kortere perioder.</p> <p>Være i kortere dialog med andre og kunne meddele seg verbalt på eget initiativ. Bruke ord fra dagliglivet. Ha 2-3 ords ytringer med forståelig mening.</p>	<p>Mimikk stemmer med den sinnsstemningen barnet er i-nonverbal kommunikasjon.</p> <p>Kunne være med på Kim`s lek.</p> <p>Syng sent, alle skal få med seg alle orda og forstå det vi synger.</p> <p>Visualisering- tekst og bilder.</p>

3-5 år

På 3-5 års avdeling vil vi ha ulike tema og aktiviteter som høytlesing, fortelling, samlingsstund med dramatisering, sang, rim, regler og samtaler både én til én, i grupper og hele barnegruppa samlet. Vi bruker språket aktivt i samspill og samtale med andre, og i lek (rollelek, konstruksjonslek, sangleker m.m.)

4 åringene	Skolestartere
<p>Visualisering: være med å produsere tekst og bilder. Bruke språket relevant i forhold til situasjoner og være i dialog over tid. Lytte, samtale, fortelle, formulere Kategorisering: over og underbegreper. Gjenkjenne bokstaver. Rim, regler og rytme. Bruke setninger på inntil 4 ord i riktig rekkefølge. Leke med språket gjennom rim, stavelser, vitser osv.</p>	<p>Visualisering – være med å produsere tekst og bilder Rim, regler, rytme: vitser, klappe stavelser, dikt selv. Kunne uttrykke seg muntlig utfra sin modenhet eks. å kunne fortelle sammenhengende om opplevelser og erfaringer, og kunne sette ord på følelser og meninger. Kunne gjenfortelle fra bøker Eksperimentering - finne fakta sammen med barna.</p>

Kropp, bevegelse og helse

Gjennom arbeid med kropp, bevegelse og helse, skal barnehagen bidra til at barna:

- Opplever trivsel, glede og mestring ved allsidig bevegelseserfaringer, inne og ute, året rundt
- blir kjent med egne behov, får kjennskap til menneskekroppen og utvikler gode vaner for hygiene og et variert kosthold

- videreutvikler motoriske ferdigheter, kroppsbeherskelse, koordinasjon og fysiske egenskaper
- opplever å vurdere og mestre risikofylt lek gjennom kroppslige utfordringer
- blir trygge på egen kropp og respektere andres grenser
- få innsikt i matens opprinnelse, produksjon av matvarer og veien fra mat til måltid

(Hentet fra rammeplan)

0-3 år

Barn er skapt for å være i bevegelse. Fysisk aktivitet er en kilde til glede, velvære og mestringsfølelse. En aktiv hverdag har mange gode følger for kroppen vår. Det er også den billigste, enkleste og kanskje også den morsomste metoden for å få bedre helse.

Gjennom kroppslig aktivitet lærer barn verden og seg selv å kjenne. Ved sanseinntrykk og bevegelse skaffer barn seg erfaringer, ferdigheter og kunnskaper på mange områder. Barns kontakt med andre starter ofte med kroppslige signal og bevegelser. Dette har også en effekt for utvikling av sosial kompetanse.

Vi organiserer dagen slik at det blir veksling mellom rolige stunder og aktiviteter. Det bidrar til at barn kan tilegne seg holdninger og kunnskaper når det gjelder kosthold, hygiene, aktivitet og hvile. Småbarn oppholder seg mest på gulvet og der er de voksne også. Barn skal få en positiv selvfølelse og vi tilrettelegger aktiviteter som de minste kan mestre. Vi går turer i nærområdet til barnehagen for å skaffe de utfordringene vi ikke får innenfor vårt område. Vi synger og snakker om kroppen, og vi er opptatt av sunn mat.

1 åringer	2 åringer	3 åringer
<p>Barna i denne alderen er i bevegelse og «smaker på det meste» Dette er deres væremåte og de voksne må ha forståelse for dette. Barna skal bli kjent med egen kropp: snakke om ulike kroppsdelene, sette ord på dem.</p> <p>Kroppsbeherskelse ute og inne, gi de trygghet og utfordringer, oppmuntre og støtte de der de er. Barn opplever glede ved å mestre nye ting. Behovet for hvile. Bruke pinsettgrep, øve på å plukke opp ting og putte ting i former. Bevegelses sanger – rytme- glede. Utvikle positivt forhold til mat, måltid og stell i barnehagen.</p>	<p>Gi barna fysiske og sansemotoriske utfordringer. Hoppe, sangleker, musikk, dans, klatre, springe (Eks. hinderløype, tunell og/eller fallskjerm)</p> <p>Øve på finmotorikk- pusle, perle, tegne, male og vi øver på påkledning. Gå på tur også i ulendt terreng.</p> <p>Vi snakker om hva vi har på maten, hvilken frukt og grønnsaker vi spiser. Vi snakker om at det er viktig å vaske hendene før og etter vi spiser og etter do. Begynnende do- trening.</p>	<p>Gi barna fysiske og sansemotoriske utfordringer. Hoppe, sangleker, musikk, dans, klatre, springe (Eks. hinderløype, tunell og/eller fallskjerm)</p> <p>Faste turer en gang pr uke.</p> <p>Finmotorisk: klipping, liming, perling m.m</p> <p>Øve på av- og påkledning</p> <p>Hygiene: vaske hender før mat og etter dobesøk.</p>

4- 5 år

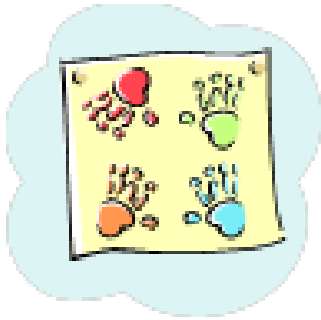
Barn er skapt til å være i bevegelse. Fysisk aktivitet er en kilde til glede, velvære og mestringsfølelse. En aktiv hverdag har mye god påvirkning på kroppen vår, og er samtidig den billigste, enkleste og kan hende også den mest morsomme metoden for å få bedre helse. Regelmessig fysisk aktivitet gir blant annet bedre kondisjon, økt muskelmasse, bedre ledd og bevegelsesfunksjon, bedre søvnkvalitet og et sterkere immunforsvar. Fysisk aktivitet har også positiv

innvirkning på barns mentale helse, evne til sosialt samspill, evne til å konsentrere seg og lære, og kan derfor også være medvirkende til at barn både trives og presterer mer.

I barnehagen gir vi barna utfordringer tilpasset nivået deres, både når det gjelder fin- og grovmotorikk. Vi går ofte ut av barnehagens område, på turer i marka og i nærmiljøet. Det legges vekt på at ungene skal få en positiv holdning og gode opplevelser av naturen. Barna får kunnskap om menneskekroppen og forståelse for gode vaner og sunt kosthold. De får respekt for sin egen og andres kropp, likheter og ulikheter.

4 åringene	Skolestartere
<p>Begrepstrening, sansetrening Sangleker Aktiviteter i forhold til årstidene. Finmotoriske aktiviteter som klipping, liming, tegning, perling m.m. Mat: positivt forhold til mat, gode matvaner, sunt kosthold, smake på nye ting. Hygiene: vaske hender før mat og etter dobesøk.</p>	<p>Begrepstrening, sansetrening Sangleker: deltagende, avansert Aktiviteter utendørs i forhold til årstidene. Finmotorisk: blyantgrep, klippe, lime, perle. Beherske av- og påkledning. Mat: delta i matlaging, smake på ny og ukjent mat. Hygiene: vaske hender før mat og etter dobesøk Selvstendighetstrening</p>

Kunst, kultur og kreativitet

Gjennom arbeid med kunst, kultur og kreativitet skal barnehagen bidra til at barna

- har tilgang til ting, rom og materialer som støtter opp om deres lekende og estetiske uttrykksformer
- tar i bruk fantasi, kreativ tenkning og skaperglede
- bearbeider inntrykk og følelser i møte med kunst, kultur og estetikk gjennom skapende virksomhet ute og inne
- møter et mangfold av kunstneriske og kulturelle uttrykksformer og utforsker og deltar i kunst- og kulturopplevelser sammen med andre
- bruker ulike teknikker, materialer, verktøy og teknologi for å uttrykke seg estetisk
- opplever glede og stolthet over egen kulturell tilhørighet.

(Hentet fra rammeplan)

0-3 år

Å være sammen om kulturelle opplevelser og å skape noe felles, bidrar til fellesskapsfølelse. Barn skaper sin egen kultur ut fra egne opplevelser. Vi prøver å gjøre de yngste barna kjent med de ulike estetiske fagene: Vi synger mye, leker enkel rollelek, og har ulike formingsaktiviteter. Vi forteller enkle eventyr slik som De tre bukkene Bruse, og Gullhår. Daglig er vi gjennom flere av de estetiske fagene i barnehagen og det ligger veldig naturlig for denne aldersgruppen å uttrykke seg gjennom dette faget.

1 åringer	2 åringer	3 åringer
<p>Barna skal få sanseopplevelser, ta og føle på, lukte og smake. Få kjennskap til bruk av fargeblyanter, tusjer, male med hender og pensel. Vi gir barna varierte sanseinntrykk gjennom musikk, sang og dans. Forme i sand, snø og plastelina.</p>	<p>Vi gir barna varierte sanseinntrykk gjennom litteratur, musikk, sang og dans. Farger, male med hender og pensel. Vi dramatiserer eventyr og enkle fortellinger. Barna er med på deres premisser. Henge opp en del av det barna har laget.</p>	<p>Vi gir barna tilgang til bøker, bilder, variert materiale og verktøy for skapende virksomhet. Legge til rette for at barna kan kle seg ut, bruke fantasien i den frie rolleleken. Barna skal gjennom musikk og drama få muligheten til å bli kjent med ulike uttrykksformer. Faste lesestunder i løpet av uka. Klippe, lime, perle m.m</p>

4-5 år

Å være sammen om kulturelle opplevelser og å gjøre eller skape noe felles bidrar til fellesskaps følelse. Barn skaper sin egen kultur ut fra egne opplevelser. Gjennom rike erfaringer med kunst, kultur og estetikk vil barn få et mangfold av muligheter for sansing, opplevelser, eksperimentering, skapende aktiviteter, tenkning og kommunikasjon. Fagområdet omhandler uttrykksformer som bildekunst og kunsthåndverk, musikk, dans, drama, språk, litteratur, film, arkitektur og design.

Vi gjør barna kjent med de ulike estetiske fagene. Vi synger, har ulike formingsaktiviteter. Barna har mulighet for rollelek store deler av dagen, der de har tilgang til utkleddings-klær og annen rekvisita. Slik tilnærmer barna seg dramafaget. Daglig er vi gjennom flere av de estetiske fagene i barnehagen. Det er naturlig for mange barn å uttrykke seg gjennom disse fagene.

4 åringene	Skolestartere
<p>Vi gir barna kjennskap til ulike materialer og lager ting tilpasset temaet vi jobber med.</p> <p>Barna skal gjennom musikk og drama få muligheten til å bli kjent med ulike uttrykksformer.</p> <p>Formingsmateriale og tegnesaker er tilgjengelig slik at ungene får uttrykt seg i forhold til opplevelser og interesser.</p> <p>Tegne og male med ulike redskaper. Klippe, lime, perle m.m</p> <p>Bli lest for i bl.a. faste lesestunder.</p>	<p>Vi lar barna klippe ut former og følge linjer når de klipper.</p> <p>Vi lar barna øve på å skrive navnet sitt og undertegne egne bilder/tegninger.</p> <p>Øve på blyantgrep</p> <p>Barna skal gjennom musikk og drama få muligheten til å bli kjent med ulike uttrykksformer.</p>

Natur, miljø og teknologi

Gjennom arbeid med natur, miljø og teknologi skal barnehagen bidra til at barna

- opplever og utforsker naturens mangfold
- får gode opplevelser med friluftsliv året rundt
- opplever, utforsker og eksperimenterer med naturfenomener og fysiske lover
- får kjennskap til naturen og bærekraftig utvikling, lære av naturen og utvikler respekt og begynnende forståelse for hvordan de kan ta vare på naturen
- får kunnskap om dyr og dyreliv
- lager konstruksjoner av ulike materialer og utforsker muligheter som ligger i redskaper og teknologi
- får kjennskap til menneskets livssyklus

(Hentet fra rammeplan)

0-3 år

Naturen gir rom for et mangfold av opplevelser og aktiviteter i alle årstider og i all slags vær. Naturen er en kilde til opplevelser og gir inspirasjon til estetiske uttrykk. Fagområdet skal bidra til at barn blir kjent med og får forståelse for planter og dyr, landskap, årstider og vær. Barn helt ned i småbarnsalder undrer seg over enkle naturfenomen slik som is/snø som smelter, se frø som vokser, i akta dyr m.m.

1 åringer	2 åringer	3 åringer
<p>Få kjennskap til de ulike årstidene. Fast utetid hver dag.</p> <p>Oppleve turer i nærmiljøet.</p> <p>Se bilder av ulike dyr og bli kjent med hvilken lyd de lager.</p>	<p>Vi voksne må stimulere barna til å oppleve med alle sanser og spille videre på det barna er interessert i.</p> <p>Gå turer i nærmiljøet, studere hva vi finner på bakken.</p> <p>Jobbe opp mot årstidene.</p>	<p>Barna skal lære om de forskjellige årstidene.</p> <p>Vi snakker om dyr som lever i naturen.</p> <p>Vi snakker? Gjennom samtale lærer gode holdninger og respekt for naturen.</p>

4- 5 år

Vi bruker naturen aktivt og gir barna opplevelser etter i de ulike årstidene. Fast utetid hver dag og faste tur-dager ut av barnehagen gir barna nye opplevelser. Vi snakker om det som skjer i egen matproduksjon – om liv og død. de er Barna er mye ute til alle årstider, og får muligheten til å oppleve naturen i forandring. Vi ønsker å sette fokus på hvor mat kommer fra og derfor dyrker vi noen grønnsaker, og har ulike bærtre i barnehagen.

4 åringene	Skolestartere
<p>Vi ønsker å gi gode opplevelser utendørs slik at de barna kan utvikle glede ved å være ute.</p> <p>Ungene skal få kjennskap til all slags vær.</p> <p>Vi lærer om de ulike årstidene; kjennskap til livet i naturen, vær og temperatur, dag og mnd.</p> <p>Planting, såing, høsting</p> <p>Vi blir kjent med småkryp på tur og i barnehagens uteområde.</p> <p>Vi ønsker at barna skal respekt for naturen, dyreliv og fugleliv.</p>	<p>Vi skal lære barna å respektere og ta være på naturen.</p> <p>Vi lærer om de ulike årstidene; kjennskap til livet i naturen, vær og temperatur, dag og mnd.</p> <p>Lære om hvordan dyrene lever i naturen, dyrespor og hva de ulike dyrene spiser de m.m.</p> <p>Vi kildesorterer avfallet og gir barna en bevissthet på konsekvensene av forsøpling.</p>

Etikk, religion og filosofi

Gjennom arbeid med etikk, religion og filosofi skal barnehagen bidra til at barna

- får kjennskap til grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon og blir kjent med religioner og livssyn som er representert i barnehagen
- utforsker og undrer seg over eksistensielle, etiske og filosofiske spørsmål
- får kjennskap til, forstår og reflekterer over grunnleggende normer og verdier
- får en forståelse for at det finnes mange ulike måter å forstå ting på og leve sammen på
- utvikler interesse og respekt for hverandre og forstår verdien av likheter og ulikheter i et fellesskap.

(Hentet fra rammeplan)

0-3

Etikk, religion og filosofi er med på å forme måter å oppfatte verden og menneske på, og preger verdier og holdninger. Religion og livssyn legger grunnlaget for etiske normer. Barnehagen skal reflektere og respektere det mangfoldet som er representert i barnegruppa, samtidig som den skal ta med seg verdier og tradisjoner i den kristne kulturarven.

1 åringer	2 åringer	3 åringer
<p>Vi markerer de ulike høytidene og spesielle dager.</p> <p>Vi øver på å være gode mot hverandre.</p> <p>Voksne setter ord på barnas følelser som begrepene lei seg, glad og sint. Møte barn på følelser??. Voksne er rollemodeller for sosial kompetanse. Alle barn skal oppleve å bli sett, hørt og forstått.</p> <p>Fundere sammen med barna over ting vi møter i hverdagen</p> <p>Gruppefelleskap gjennom å synge navnesanger</p>	<p>Vi introduserer barna for de kristne høytider som jul og påske.</p> <p>Kjenne igjen følelser.</p> <p>Tørre å vise følelser.</p> <p>Begynne å forstå konsekvenser av sine egne handlinger.</p> <p>Øve på å vente på tur-turtaking.</p> <p>Øve på samspill.</p> <p>Fundere sammen med barna over ting vi møter i hverdagen, spinne videre på barns interesser og opplevelser.</p> <p>Øve på å dele og forholde seg til konfliktløsninger.</p>	<p>Vi markerer de ulike høytider og spesielle dager. Fokus på å høre til i en gruppe og bli godt kjent med hverandre gjennom felles opplevelser.</p> <p>Ta vare på hverandre.</p> <p>Lære barna respekt for ulikheter.</p> <p>Fundere sammen med barna over ting vi møter i hverdagen, spinne videre på barns interesser og opplevelser.</p> <p>Jobbe med Hjerteprogrammet for å fremme sosial kompetanse.</p>

4-5 år

Etikk, religion og filosofi er med på å forme måter å oppfatte verden og menneske på, og preger verdier og holdninger. Religion og livssyn legger grunnlaget for etiske normer. Barnehagen skal reflektere og respektere det mangfoldet som er representert i barnegruppa, samtidig som den skal ta med seg verdier og tradisjoner i den kristne kulturarven. Den etiske rettledninga barnehagen gir barn, må ta hensyn til barnets alder, og barnets hjems kulturelle, religiøse eller verdimeslige tilknytning (rammeplanen).

4 åringene	Skolestartere
<p>Grunnverdier: Empati- være gode mot hverandre. Likeverdighet- alle er like viktige respekt for ulikheter Gi barna anerkjennelse Bruke sanger, fortellinger, bilde som et utgangspunkt for samtaler. Øve på å se egne og andres følelser og behov, hjelpe hverandre. La barna komme med tanker om hvordan ting henger sammen, utvikle evne til å stille spørsmål, ikke gi svar med en gang. Jobbe med hjerteprogrammet for å fremme sosial kompetanse.</p>	<p>Vi samtaler med barna om verdier og normer. Kjenne til at alle mennesker er forskjellige og har forskjellige forutsetninger, og vise respekt for det. Vi snakker om hva som ligger i det å være en venn. Ha klare forventninger om å bli sett, hørt og forstått av omgivelsene. Kunne være med å løse enkle konflikter. Jobbe med Hjerteprogrammet for å fremme sosial kompetanse.</p>

Nærmiljø og samfunn

Gjennom arbeid med nærmiljø og samfunn skal barnehagen bidra til at barna:

- oppmuntre til å medvirke i egen hverdag og utvikler tillit til deltakelse i samfunnet
- erfarer at alle får utfordringer og like muligheter til deltagelse
- utforsker ulike landskap, blir kjent med institusjoner og steder i nærmiljøet og lærer å orientere seg og ferdes trygt

- bli kjent med lokalhistorie og lokale tradisjoner
- blir kjent med ulike tradisjoner, levesett og familie-former
- blir kjent med at samene er Norges urfolk, og får kjennskap til samisk kultur
- får kjennskap til nasjonale minoriteter

(Hentet fra rammeplan)

0-3 år

Barna blir kjent med barnehagen og dette blir det første møtet med verden utenfor familien. Barnehagen skal bidra til at barna møter verden utenfor familien med tillit og nysgjerrighet. De skal gradvis få medvirke i å utforske og oppdage nærmiljøet rundt barnehagen.

1 åringer	2 åringer	3 åringer
Hva finnes i barnehagen: Avdelingene: Blåbæra, Tyttebæra, Karten, kjøkkenet og uteområdet. Hvem er på avdelingen i dag- opprop Vi går turer i barnehagens nærmiljø. Blir kjent med barnehagen- det første møtet med verden utenfor familien.	Vi går turer i barnehagens nærmiljø. Hva ligger i nærheten av barnehagen: Leknes barnehage, sykehjemmet og Lofothallen. Utvikle gruppefølelse med faste trygge rammer t.d. samlingsstund. De voksne setter ord på det vi ser og opplever.	Gi barna innsikt i samfunnet de er blitt en del av. Hva er typisk for Lofoten for eks. fjell, fisk. Snakke om hvor vi bor og hvem som er i familien Gå lengre turer i nærmiljøet for eks. lofothallen, biblioteket og lavvoen. Opplive gjenkjennelse i nærmiljøet.

4-5 år

Sørge for at barna erfarer at deres valg og handlinger kan påvirke situasjonen både for dem selv og for andre. Introdusere barna for personer, steder og samfunnsinstitusjoner i nærmiljøet for å skape tilhørighet og hjelpe barna med å orientere seg og ferdes trygt. Gi barna like muligheter, fremme likestilling og motvirke diskriminering, fordommer, stereotyper og rasisme. Gi barna forståelse

av at samfunnet er i endring, og at de inngår i en historisk, nåtid og fremtidig sammenheng. Gjøre barna kjent med samisk kultur og levesett og knytte det samiske perspektivet til merkedager og hverdagsliv, kunst og kultur og mattradisjoner. Gi barna begynnende kjennskap til betydningen av menneskerettighetene, spesielt barnekonvensjonen.

4 åringene	Skolestartere
<p>Vi snakker om hva som befinner seg i nærområdet når vi går på tur</p> <p>Markerer samedagen og setter oss inn i samenes kultur</p> <p>Regler i barnehagen: La barna oppleve at deres valg påvirker dem selv og andre. Snakke om situasjonen i ettertid. Hva skjedde, hvorfor, hva kunne vi gjort annerledes.</p> <p>Snakker om urbefolkning i Norge, samisk kultur/språk m.m.</p>	<p>Undersøke/ lære om viktige ressurser i nærmiljøet: Sykehuset, brannstasjonen, politi, skoler.</p> <p>Arbeidsplasser: hvor jobber foreldrene.</p> <p>Oppleve at det blir tatt like mye hensyn til gutter og jenter.</p> <p>Regler i barnehagen: La barna oppleve at deres valg påvirker dem selv og andre. Snakke om situasjonen i ettertid. Hva skjedde, hvorfor, hva kunne vi gjort annerledes.</p> <p>Snakker om urbefolkning i Norge, samisk kultur/språk m.m. Snakke om ulike nasjonale minoriteter.</p> <p>Språk og dialekt, hvor kommeren fra. Ulike tradisjoner og levesett.</p>

Antall, rom og form

Gjennom arbeid med antall, rom og form skal barnehagen bidra til at barna:

- oppdager og undrer seg over matematiske sammenhenger
- utvikler forståelse for grunnleggende matematiske begreper
- leker og eksperimenterer med tall, mengde og telling og får erfaring med ulike måter å uttrykke dette på
- erfarer størrelse i sine omgivelser og sammenligner disse
- bruker kroppen og sansene for å utvikle romforståelse
- undersøker og gjenkjenner egenskaper ved former og sorterer dem på forskjellige måter
- undersøker og får erfaring med løsning av matematiske problemer og opplever matematikkglede

(Hentet fra rammeplan)

0-3 år

Barn er tidlig opptatt av tall og telling. De utforsker rom og form, de argumenterer og er på jakt etter sammenhenger. Gjennom hverdagsaktiviteter og lek utvikler barna sin matematiske kompetanse. Vi legger stor vekt på sortering ved at lekekassene er merket slik at de enkelt kan rydde og samtidig trene sortering. Mye av undringen skjer spontant. De voksne er under denne undringen tilstedeværende, undrer seg sammen med barna og støtter med benevnelse av bl.a. matematiske begreper. Barnehagen tilbyr også ulike typer spill, leker og formingsmaterieell som kan fremme matematisk undring.

1 åringer	2 åringer	3 åringer
<p>Vi bruker tid på å la barna utforske avdelingen og etter hvert hele barnehagens fysiske lokaler.</p> <p>Introduserer ulike former.</p> <p>Vi sorterer og sammenligner leker.</p> <p>Det brukes puttekasser og sorteres former.</p>	<p>Vi bruker ulike eventyr til å telle og å snakke om begreper i hverdagssituasjoner.</p> <p>Vi sorterer og sammenligner leker.</p> <p>Vi lar barna leke med klosser og annet materiell for å lære klassifisering, sortering og sammenligning.</p>	<p>Vi skal lære barna sanger, regler og rim som inneholder tall f.eks. «En og to og tre indianere».</p> <p>Vi skal lære barna om former ved å gjenkjenne, utforske, lete etter og lage former.</p> <p>Vi lar barna leke med klosser og annet materiell for å lære klassifisering, sortering og sammenligning.</p>

4-5 år

Bruke matematiske begreper reflektert og aktivt i hverdagen. Bruke bøker, spill, musikk, digitale verktøy, naturmaterialer, leker og utstyr for å inspirere barna til matematisk tenkning. Styrke barnas nysgjerrighet, matematikkglede og interesse for matematiske sammenhenger med utgangspunkt i barnas uttrykksformer. Legge til rette for matematiske erfaringer gjennom å berike lek og hverdag med matematiske ideer og utdypende samtaler. Stimulere og støtte barnas evne og utholdenhet i problemløsning.

4 åringene	Skolestartere
<p>Vi øver på å følge regler i spill og leker.</p> <p>Vi skal lære barna om former ved å gjenkjenne, utforske, lete etter og lage former.</p> <p>Vi øver på preposisjoner som f.eks. foran, bak, ved siden av og tidsbegreper som f.eks. i går, i dag o.l.</p> <p>Vi øver på å spille med terning, bygger med ulike konstruksjonsmaterialer.</p>	<p>Vi benytter de metodiske oppleggene Tallsprell og Trampoline. Her er romforståelse, begreper, sortering, preposisjoner, problemløsning,</p> <p>Vi øver på å tegne og klippe ut ulike former.</p> <p>Vi øver på å kunne følge regler i ulike spill og sangleker/regelleker.</p>

Kommentar:

- Under noen fagområder gjentas noen av punktene i hver aldersgruppe, mens andre plasser ikke. For at det skal bli mer ryddig kan det være fint at man er konsekvent gjennom hele skrivet på hvordan man skriver progresjonsplanene.